

Józsefvárosi EGYMI

Egységes Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Általános Iskola

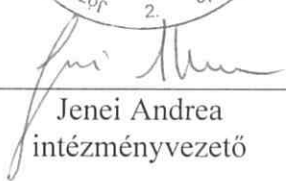
iktatószám: 1575/2020

A Józsefvárosi Egysége Gyógypedagógiai Módszertani Intézmény és Általános Iskola

Helyi Pedagógiai Programjának

cigány nemzetiségi oktatási programja

Jenei Andrea
intézményvezető

Budapest, 2020. szeptember 01.

1084 Budapest, Tolnai Lajos u. 11-15.
Tel.: +36-1-313-4464, Fax: +36-1-210-4829
e-mail: titkarsag@jegymiai.hu, www.jegymiai.hu
Szervezeti egység kódja: BP 3001, OM-azonosító: 038413

Tartalom

1. Fejlesztési feladatok	3
1.1. Tanulási, gondolkodási kompetenciák	3
1.2. A kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kapcsolati kompetenciák.....	6
1.3. Tájékozódás térben-időben.....	7
2. Közműveltségi tartalmak 1-4. évfolyam	9
3. Közműveltségi tartalmak 5-8. évfolyam	9
4. Cigány népismeret helyi tanterv alapelvek	10
5. Cigány népismeret helyi tanterv 1-2. évfolyam	10
6. Cigány népismeret tanterv 3–4. évfolyam	13
7. Cigány népismeret tanterv alapelvek 5-8. évfolyam	16
8. Cigány népismeret tanterv 5-6. évfolyam	16
9. Cigány népismeret tanterv 7-8. évfolyam	19

1. Fejlesztési feladatok

1.1. Tanulási, gondolkodási kompetenciák

1-4. évfolyam	5-6. évfolyam	7-8. évfolyam
Személyes beszélgetések: énkép, szülők, család, rokonok - cigány megnevezések használata. Távolabbi rokoni kapcsolatok megkülönböztetése. A cigány népcsoport életmódja, a család és környezet nemzeti és kötődése	Családfa összeállítása. Generációk együttélése. Családban ült foglalkozások a múltban (azok nyelvjárási megnevezése) és a jelenben. Gyűjtőmunka tanári irányítással a magyarországi cigány népcsoportokról	Nemzetiségek földrajzi elhelyezkedése, számossága életmódja ma Magyarországon és Európában. Tömegkommunikációs eszközök használata
Jellemző tárgyak, épületek, képek megfigyelése. A cigány családi ház, az utca, a telep, a település jellegzetessége. A népcsoportok egymáshoz való viszonya. Emberi magatartásformák és élethelyzetek megfigyelése	Adott település lakossága, élete személyes élmények alapján. Őshaza elhagyása. Vándorlás, letelepedés. Tájékozódás Magyarország és India térképén. Felszíni formák, vizek, városok, emberek	A régi cigányházak jellemzői (építőanyag, alaprajz, berendezés). Szimbólumok. Szülő-, tartózkodási-, lakóhely azonossága vagy különbözősége. A cigány népvándorlás útvonalainak nyomon követése. Tájékozódás Eurázsia térképén
A cigány meséken, eredetmondákon keresztül - az életkori sajátosságoknak megfelelően- betekintés az elődök történelmébe. Jelképek: zászló, himnusz	Tanári kérdések segítségével nevezett történelmi események elmondása különös tekintettel cigány személyek, csoportok megnevezésére, cselekvéseire. A cigányok saját igazságszolgáltatási módja: a Romani Kris, a cigány törvény. A vajdák szerepe	A cigány történelem sajátosságai. Cigányok - a három részre szakadt országban - a felvilágosodás korában - a polgári Magyarországon. Törvényi szabályozás, rendelet a letelepítésről. Információk gyűjtése történelmi dokumentumok szövegeiből, képeiből, idős emberek visszaemlékezéseiből. A hazai cigányság politikai,

		jogi, kulturális érdekképviselői szervezetei, a nemzetiségi önkormányzatok szerepe (Országos Roma Önkormányzat), civil szervezetek
Ismerkedés régi, illetve ma élő hagyományokkal, szokásokkal: mondókák, mesék, találós kérdések, népi játékok, nyelvtörők, gyermekversek, népdalok, közmondások, időjóslások kapcsán. Szájbögözés, pittyegetés, csapásolás gyakorlása. Cigány ételek elnevezése, egyszerű ételreceptek gyűjtése	Mesemondási szokások, híres mesemondók és meseírók. Hazai cigány népviseletek: motívumok, színek. A legjellemzőbb férfi és női öltözködés tartozékainak megnevezése. A műalkotás megkülönböztetése: műfaj, anyag, technika	A cigány népdalok, balladák témáinak megfigyelése: történelmi, hősi, mitikus, ünnepekhez, szokásokhoz kapcsolódó, mindennapokról szóló. Anyaggyűjtés a magyarországi cigányok családi és közösségi szokásairól - könyvtárban, médiatárban, múzeumban. Műalkotások felismerése, megnevezése
Nyelvhasználat a családon belül és kívül. Romani és/vagy beás nyelv otthon és az iskolában	Nyelvhasználati készség fejlesztése (alapszavak és kifejezések, köszönések, köszöntések, számolás, versmondás)	Szótárhasználat, fordítási gyakorlat. A cigány nyelvhasználat sajátosságai, nyelvjárások
A család és a rokonság életének fontos eseményei (születésnapok, ünnepek, évfordulók). Mindennapi élethelyzetek elbeszélése, eljátszása	A család szokásrendszere, időbeosztása, iskolázottsága. Problémák felvetése, megoldási javaslatok	Szabadidő eltöltése. Egészséges életmód (étkezés, mozgás, sportolás). Családi értékrendszerek összehasonlítása. Továbbtanulási tervek
Településtípusok. Különböző házak, utcák, terek, cigánytelepek-cigányközösségek egyéni élmények, képek alapján	A régi és mai „lakó”hagyományok összehasonlítása, a cigányságra jellemző jegyek felismerése. Kérdések, érvek a cigány népcsoportok vándorlásával és letelepedésével kapcsolatban	Összefüggések keresése a cigányok történelme, földrajzi elhelyezkedése, nyelve között. Telepítőtevénytől. Cigányok Európában. Számosságuk
Híres cigányok régen és ma.	Történelmi személyek, mai	A nemzetiség és a többség

Cigány népzene, és modern irányzatai (zenészek, hangszerek, énekesek). Példaképek	közszerelő, hétköznapi cigány emberek bemutatása, jellemzése. Szerepük a cigány nemzetiségi azonosságtudat formálásában (pl. Duna és Echo TV dokumentumfilmjei, magyar-cigány nyelvű gyermekfolyóirat: Glinda élettörténetei)	együttélése, kölcsönös egymáshoz viszonyulása. Társadalmi és egyéni lehetőségek, nehézségek objektív feltárása. Vélemények és kérdések megfogalmazása
A hagyományápolás fontosságának tudatosítása. Nép- és műköltészeti alkotásokban pozitív és a negatív hősök tulajdonságainak elemzése (pl. becsületesség, tisztesség, eszesség, ravaszság, kapzsiság, hazugság, tolvajlás). A cigány kultúrkör színeinek és motívumainak felfedezése	A magyar és a cigány szokások összehasonlítása. A hiedelem világa és alakjai. Bajelhárítás, gyógyítás, jóslás. Babonák. A cigányok vallásossága. Egyházi ünnepek, szertartások, viselkedési módok egyéni élmények feltárásával, filmrészletekkel bemutatásával	Alkotói életutak és stílusok összehasonlítása. A műelemzés legfontosabb módszereinek elsajátítása. A gondolkodásmód, a kulturális különbségek és a mű közötti összefüggés felismerése
A cigány nyelvekben rejlő azonosságok és különbségek	A cigány nyelv szókincse. Jövevényszavak átvétele	A cigány nyelv dialektusai között fennálló hasonlóságok és különbségek érzékelése. Hazai cigány nyelvvizsga központok
Hasonlóságok és különbségek mélyítése csoportokban, egyéneken	Adott település népcsoportok szerinti összetétele (nyelvi, kulturális jellemzők). Azonosságtudat formálódása	Az ország népcsoportjai. Különböző népcsoportokhoz tartozó személyek a rokonságban, családban. Identitás vállalásának mélyítése
Fejlődjön a tanuló önismerete: Mire vagyok képes? Milyen szeretnék lenni? Tudjanak választ adni kérdésekre: Melyek a családi és egyéni (öröklött, szerzett) tulajdonságaik? Foglalkoztassák olyan	A tanulóban alakuljon ki a felismerés, hogy a cigány népcsoportokhoz való tartozás többletet, kulturális színességet jelent. Érdeklődjön a családi gyökerek, népe múltja iránt. Milyen mértékben határozza meg a lakókörnyezet az	A tanulóban fogalmazódjanak meg kérdések, érezzenek késztetést a válaszkeresésre: Miért nem viselnek háborút a cigányok? Miért vannak gazdag és szegény országok, települések, családok, egyének? Miért vannak

kérdések, hogy mennyire fontos a hasonlóságok és különbségek elfogadása társaikkal szemben. Tisztelje, tartsa be a szabályokat.	emberek mindennapi életét és kultúráját? Hogyan lehet a hagyományokat továbbadni?	munkanélküliek? Hogyan kapcsolódnak, élnek együtt különböző kultúrák? Mi a hit, a vallás szerepe a cigányok életében?
---	--	--

1.2.A kommunikációs kompetenciák, személyes és társas kapcsolati kompetenciák

1-4. évfolyam	5-6. évfolyam	7-8. évfolyam
Családrajz készítése, képi beszámoló. Családtagok, rokonok megszólítása. Cigány ragadványnevek. Beszélgetések nemzetiséghez tartozó személyekkel	Eszmecsere a cigányok egykori és jelenlegi hétköznapijairól. Emlékképek felelevenítése (régi családi fotók alapján). Gasztronómia: a cigány konyha berendezéseinek, régi konyhai eszközeinek, azok használatának bemutatása. A cigány és a magyar ételek összehasonlítása	Források olvasása és értelmezése családi, és más közösségi témákban. Önálló gyűjtő-, illetve kutatómunkával szerzett ismeretekfeldolgozása, prezentáció készítése
Szűkebb és tágabb környezet. Gazdasági élet a ház körül, saját termelés. Magyarországi települések adottságainak (munka és megélhetés) megismerése szülőkkel, idősebb személyekkel történő beszélgetések kapcsán	Élet a vándorutakon. Nyári és téli szálláshelyek. Valóságos vagy képzeletbeli utazás (fotók, képek) utáni élménybeszámoló olyan területekről, ahol cigányok élnek vagy éltek - megfigyelési szempontok alapján	Fogalmazás írása Magyarország különböző tájain élő vallási felekezethez tartozó cigányok életéről vagy adott település cigány származású lakóinak esküvői, keresztelői, temetési szokásairól
A legfontosabb állami jelképek értelmezése és azokhoz viszonyuló helyes magatartás. A cigány himnusz megtanulása	Népcsoportok (romungrók, oláh cigányok, beások) érkezése hazánk területére (különböző történelmi korokban) - irányított beszélgetéssel, szituációs játékokkal	A nemzetiség fogalmának, tartalmának mélyítése. Bepillantás cigány és más nemzetiségek életébe. Intézményi, szervezeti kapcsolatok keresése

A településen gyűjtött cigány dalok, mondókák, versek, közmondások, játékok tanulása. Egyes mesék dramatizálása. Ünnepekhez kapcsolódó köszöntők, ajándékok. A cigány tánc alapelemeinek kipróbálása	Tánc típusok: szóló, páros, botoló. Hazai és külföldi cigány népdalok, néptáncok megismerése. Még élő hiedelmek, babonák születéssel, kereszteléssel, házasságkötéssel, halállal kapcsolatosan	Cigányokról szóló alkotások a magyar irodalomban. Egyéni és/vagy csoportos kulturális előadások bemutatása (iskolai, települési rendezvényen).
Néhány gyermekirodalmi mű megtanulása magyar és cigány nyelven	Cigány nyelvek és nyelvjárásaik. Adott település nyelvhasználata	Kiselőadás tartása a cigány kulturális élet (nemzetközi, országos, helyi szintű) eseményeiről – média hírek alapján

1.3. Tájékozódás térben-időben

1-4. évfolyam	5-6. évfolyam	7-8. évfolyam
Az idő tagolására szolgáló kifejezések használata romani, beás és magyar nyelven. Időmeghatározások		
A településre jellemző helymeghatározások (templom, iskola, temető) Viszonyítások tér-idő gyakorlására (előbb, utóbb, előtt, után, később, korábban, ugyanakkor, most, régebben mellett, alatt, felett, mögött). Az idő tagolására szolgáló kifejezések helyes használata: perc, óra, nap, hét, hónap, év	Az idő kifejezéseinek bővítése: év, évtized, évszázad, évezred. Az új ismeret elhelyezése már rögzített időpontokhoz viszonyítva (pl. Zsigmond király László vajda és népe számára adományozott menlevelet) Az idő ábrázolása vizuális eszközökkel	Kronológiai adatok rendezése: - A cigányok Európába érkezésük előtt. - A cigányok megjelenése Európa országaiban, különös tekintettel a Balkánon. Tájékozódás térben és időben a történelmi és földrajzi atlasz segítségével (esemény, hely, idő)
Helyi tájékozódás gyakorlása. Egyszerű alaprajzok készítése. Ismerkedés a térképpel	Ismert cigány művészek születési – és temetési helyének megkeresése a térképen. Távolságok becslése és számítása. Életszakaszuk bejelölése	Az adott település térképének elkészítése vázlatos bemutatással - a cigányok és más nemzetiségek által tömbszerűen lakott részek

	időszalagon	kiemelése - meghatározott korszakban
Az idő tagolására és múlására, valamint helymeghatározásra vonatkozó kifejezések gyűjtése és használata	Magyarországi cigányok a feudalizmus korában. A tanultak elhelyezése az időszalagon a kiemelt időpontokhoz képest	Magyarországi cigányok a felvilágosodás korában. Európai történelmi atlasz tanulmányozása, a cigányok vándorlásának nyomon követése. Az útvonal kézzel történő megrajzolása. A tanult országok, ismertebb települések megkeresése a térképen
Hagyományos foglalkozások bemutatása és kipróbálása (vályogtégla készítése, kosárfonás, fafaragás...)	Modellezések: szekerek, cigány kunyhók, speciális használati tárgyak (makett, terepasztal...)	Történelmi helyszínek modellezése

2. Közműveltségi tartalmak 1-4. évfolyam

1. A közösségi élet (régen és ma):

- Énkép, családi kör, rokoni kapcsolatok
- Élethelyzetek, életmódok, események, ünnepek
- Településtípusok, utcák, házak, berendezési tárgyak
- Lakóhely és közvetlen környezete

2. A cigány kultúrkör elemei

- Hagyományos cigány mesterségek, gazdasági élet
- A cigány konyha sajátosságai
- Dalok, mondókák, versek, mesék, közmondások, köszöntők, játékok
- A cigány tánc alapelemei

3. A cigány nyelvek (romani, beás)

3. Közműveltségi tartalmak 5-8. évfolyam

1. Nemzetiségi azonosságtudat, pozitív minták, példaképek

2. Földrajzi elhelyezkedés

- Vándorlások útvonala, letelepedések
- Magyarországi cigány népcsoportok a térképen
- Cigányok Európában

3. Történelmi események időszalagon

4. Alapismeretek a magyarországi és európai cigányok kultúrájáról

- Cigányzene és tánc típusai, népviselet
- Irodalmi és képzőművészeti alkotások, életutak, munkásságok
- Cigány nyelvek eredete, nyelvjárások

4. Cigány népismeret helyi tanterv alapelvek

A hazai cigány nemzetiség számára a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. Megnőtt a nemzetiségi nevelést és oktatást végző intézmények szerepe a kultúra közvetítésében, az identitás tudatosításában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítélőképesség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé. Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A tantárgy sajátosságából – miszerint a család érték- és hagyománykövetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia, adódnak a célok és feladatok is. A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmódbeli szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról. A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományörzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek. A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására.

A heti egy tanítási óra nyolc évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A kerettanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte.

A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. Így fokozatosan kialakulnak a tanulóknál azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

A helyi tantervből kihagytuk a cigány nyelvek tanítását, az erre szánt 5-5 órát a többi témakörhöz rendeltük hozzá.

5. Cigány népismeret helyi tanterv 1-2. évfolyam

Az első két évfolyam az óvodából az iskolába való átmenetet képezi, ebből adódóan az időigényes cselekvésen alapuló tanulás, valamint az óraszervezési formák állnak a középpontban. Az egyéni érdeklődés döntő fontosságú. Törekedni kell a tanulók között lévő különbségek lépésről lépésre történő kiegyenlítésére.

A tantárgy bő teret kínál kérdések megfogalmazására és megválaszolására, kommunikációs helyzetek egyszerű nyelvi eszközökkel történő megoldására, a tér-idő fogalmának mélyítésére.

Témakör	Szociális kapcsolatok	Órakeret 13 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: - tud családrajzot készíteni - meg tudja különböztetni a távolabbi rokon kapcsolatokat - képes használni a megfelelő cigány megnevezéseket a rokonsági fokok esetében - ismeri a család és a rokonság életének fontos eseményeit a hétköznapi és az ünnepek vonatkozásában is. - megtapasztalja a családhoz, a szűkebb közösséghez, nemzetiségéhez tartozás érzését, nyitottá válik a családi és közösségi értékek befogadására - életkori sajátosságainak megfelelően bemutatja családját és nemzetisége értékeit Személyes beszélgetések: énkép, szülők, család, rokonok - cigány megnevezések használata. Családrajz készítése. Távolabbi rokoni kapcsolatok megkülönböztetése. A család és a rokonság életének fontos eseményei (mindennapok és ünnepnapok). Magatartásformák.	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Személyes beszélgetések: énkép, szülők, család, rokonok - cigány megnevezések használata. Családrajz készítése. Távolabbi rokoni kapcsolatok megkülönböztetése. A család és a rokonság életének fontos eseményei (mindennapok és ünnepnapok). Magatartásformák.		
Fogalmak	anya, apa, testvér, nagyszülő, család, rokon	
Javasolt tevékenységek	pl. régi családi fotók gyűjtése, beszélgetés szülőkkel, idős rokonokkal, hajdani konyhában használatos eszközök gyűjtése, kiállítás összeállítása, múzeum-, tájházlátogatás, múzeumpedagógiai foglalkozásokon való részvétel, stb.	

Témakör	Természeti és társadalmi környezet	Órakeret 12 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: - megtapasztalja környezete élő és élettelen dolgait, azokat képes megnevezni - életkorának megfelelő módon tudja jellemezni az élőlényeket, tárgyakat - életkorának megfelelően tud tájékozódni lakóhelyén - ismeri lakóhelye jellegzetes cigány családi házának jellemzőit	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Jellemző tárgyak, épületek, képek megfigyelése. A településre jellemző helymeghatározások (templom, iskola, temető). Tájékozódás gyakorlása. A családi ház, az utca jellegzetessége. A természet szeretete. Épített környezet: régen és ma.		
Fogalmak	ház, épület, utca, falu, város, élő és élettelen környezet	
Javasolt tevékenységek	pl. régi fotók gyűjtése, beszélgetés szülőkkel, idős rokonokkal hajdani lakóházakról, a településről, tájházlátogatás, rajz készítése a település, a környezet elemeiről, stb.	

Témakör	Kulturális élet	Órakeret 21 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: - ismeri a legfontosabb cigány hagyományokat, szokásokat - ismeri a hagyományos cigány tánc néhány alapelemét, azt be tudja mutatni - fel tud idézni és be tud mutatni egy-két hagyományokhoz kötődő gyermekdalt, mondókát, gyermekverset. - megismeri a hagyományos cigány népzene néhány alapelemét, eszközét	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Ismerkedés szokásokkal (az év jeles napjai, az emberi élet fordulói), hagyományokkal: mondókák, gyermekversek, mesék hallatán. Hangutánzó játékok, hangadó és hangszerpótló eszközök megszólaltatása. Cigány dalok. Ünnepekhez kapcsolódó köszöntők, ajándékok, vendégvárás. Cigány ételek megismerése. A cigány tánc alapelemeinek kipróbálása.		
Fogalmak	találós kérdés, mondóka, kiszámoló, nyelvtörő, vers, mese, dal, hangszer, zene, tánc	
Javasolt tevékenységek	mondókák, gyermekversek olvasása, bemutatása, közös tánc, közös zenélés, autentikus cigány zenész és táncos bevonása a tanulás folyamatába, filmek megtekintése, népdalgyűjtés	

Témakör	Múlt és jelen	Órakeret 12 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: - Életkorának megfelelően helyesen használja a jelen és a múltfogalmait - Ismer / fel tud idézni cigány meséket/eredetmondákat - Ismeri a cigányság szimbólumait, ezeket életkorának megfelelően értelmezni tudja	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
A cigány meséken, eredetmondákon keresztül - az életkori sajátosságoknak megfelelően – betekintés az elődök életébe. A cigány mesemondás mássága. Emblematikus jelképek: zászló, himnusz.		
Fogalmak	vándorlás, ló, szekér, zászló, himnusz	
Javasolt tevékenységek	cigány mesék, eredetmondák olvasása, hallgatása, bábkészítés, dramatizálás, illusztráció készítése a történetekhez, zenehallgatás-éneklés, stb.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A cigány gyermekirodalom és ének-zene valamelyik műfajában a tanulók adjanak elő egy-egy szabadon választott művet, vagy mondják el tartalmát. Tudják megkülönböztetni a múlt és a jelen történéseit, eseményeit. Ismerjék családjukat, rokoni kapcsolataikat, tudjanak róla folyamatosan beszélni. Legyenek pozitív élményeik a cigány népcsoporttal, emberekkel, társakkal kapcsolatban.
---	--

6. Cigány népismeret tanterv 3–4. évfolyam

A harmadik és negyedik évfolyam szoros kapcsolatban áll az első két évfolyammal. Ebben az időszakban azok a tanulási és tanítási folyamatok erősödnek, amelyek az iskolai teljesítményhez kötődnek. A tanulók személyes motiváltságára különös hangsúlyt kell fektetni.

A tantárgy lehetővé teszi a szóbeli kifejezőképesség nagymértékű fejlesztését élménybeszámolók, tapasztalatok megosztásának biztosításával. Mélyíti a tanulók mérlegelő gondolkodását, mindennapi felelősségvállalását.

Témakör	Szociális kapcsolatok	Órakeret 13 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: - megismeri a cigány család hagyományos szerkezetét, szerepeit - ismeri a családi normák szerepét - ismeri és megfelelően alkalmazza a család, nagycsalád, nemzetség fogalmát - megtapasztalja a családi és a szélesebb, társadalmi együttélés szabályait - megismeri saját családja tágabb rokonsági viszonyait	

Ismeretek/Fejlesztési feladatok	
A cigány család szerkezete, hierarchiája. Azonos családba (silyéd, chalado), nemzetségbe (vigă, nyamipe) tartozás elvei, szempontjai. Családi normák, szabályok. Generációk együttélése. Ragadványnevek. A rokon kapcsolatok részletesebb kibontása, rendszerezése. Emberi viszonyok szélesebb spektruma. Egyéni és közösségi hasonlóságok, különbségek. Cigányközösségek bemutatása.	
Fogalmak	féltestvér, unokatestvér, közösség, barátság, szabály
Javasolt tevékenységek	családfa kutatás, családfa készítése, beszélgetés felnőttekkel az összetartozásról, normákról, jellegzetes cigány nevek gyűjteményének készítése, látogatás cigány közösségekbe

Témakör	Természeti és társadalmi környezet	Órakeret 13 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: - részletesebben megismeri saját lakókörnyezetét - ismeretszerzés /megtapasztalás a cigánytelep jellemzőiről - tájékozódni képes lakóhelyén, tágabb környezetében - megismeri a hagyományos cigány életforma és a természet összefüggéseit	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Szűkebb és tágabb környezet. A ház berendezési tárgyai. Különböző házak, utcák, terek. Adott település szerkezete. Az itt élő nemzetiségek. Viszonyítások (tér-idő) gyakorlása. Cigánytelepek-cigányközösségek bemutatása egyéni élmények, képek alapján. Gazdasági élet nyomai. Kötődés a természethez. Ehető és mérges gombák. Keresetet kiegészítő tevékenységek. Gyógynövények (kamilla, gyermekláncfű, hársfa, csalán) és gyógyító hatásuk. Növénygyűjtés, bajelhárítás, orvoslás. Állatok a lakókörnyezetben, haszonállatok.		
Fogalmak	település, telep, cigánysor, gazdasági élet	
Javasolt tevékenységek	település bejárása, térképkészítés, látogatás cigány közösségeknél, interjú a természetet jól ismerő cigány emberekkel, makett készítés, teafőzés, stb.	

Témakör	Múlt és jelen	Órakeret 12 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: - képes az idő tagolására szolgáló kifejezések helyes használatára. - megismeri a múlt cigány hagyományának, kultúrájának jelentős képviselőit, a jelen cigány kultúrájának neves előadóit, művészeit - ismeri és elő tudja adni a cigány himnuszt	
	Ismeretek/Fejlesztési feladatok	

A legfontosabb állami jelképek értelmezése. A cigány himnusz (Zöld az erdő) megtanulása. Híres cigányok régen és ma (irodalom, képzőművészet, zene). Nép- és műköltészeti alkotásokban pozitív és a negatív hősök tulajdonságainak elemzése. Cigánydalok, cigányzenék, cigánytáncok. Modern irányzatok. Példaképek.	
Fogalmak	jelkép, irodalom, képzőművészet, népzene, műzene, hangszerpótlás, példakép
Javasolt tevékenységek	cigánytánc tanulása, zenehallgatás, zenélés, irodalmi művek olvasása, megtanulása, előadása

Témakör	Kulturális élet	Órakeret 20 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: - megtapasztalja az ismeretbővítés, az információk cseréjének sokféleségét. - megismeri és megtapasztalja a hagyományos cigány mesterségek értékeit - megismeri és bemutatja a népi szokásokat, hagyományokat. - nyitottá válik a családi és közösségi értékek befogadására	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Az év jeles napjaihoz, az emberi élet fordulóihoz kötött szokások (születés, keresztelés, háztűznéző, leánykérés, esküvő, menyasszonytánc, halál, virrasztás, temetkezés). Szolgáltató (betlehemezés, karácsonyi kántálás) és alkalmazott (búcsú és halottas énekek) hagyományok. A cigány kultúrkör színeinek és motívumainak felfedezése. A cigány tánc ritmuskísérlete. Üdvözlési formák, alkalmakhoz kapcsolódó köszöntések, jókívánságok. Babonák és hiedelmek (betegségdémonok, végzet, jóslás, szerencseszimbólumok). Istenhit. Hagyományos mesterségek bemutatása és kipróbálása (vályogvetés, kosárfonás, fa- és fémmegmunkálás, muzsikálás, lókereskedelem).		
Fogalmak	szokás, hagyomány, viselet, motívum, ritmus, mesterség	
Javasolt tevékenységek	kultúraőrző fotók, tárgyak gyűjtése, riportkészítés, film és- hangfelvétel készítése, látogatás/meghívás hagyományőrző csoportoknál, stb.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A cigány irodalom minden műfajában legyenek képesek a tanulók előadni egy-egy szabadon választott művet. Ismerjék a lakóhelyükön élő nemzetiségeket, a cigány népcsoportot, annak hagyományos mesterségeit, szokásait, nyelvjárását. Képesek legyenek saját népcsoportjukról, rokonságukról, családjukról, nemzetiségi élményeikről szóban beszámolni. Adjanak elő cigány táncmotívumot és/vagy cigány dalt. A múlt és a kultúra megismerésével a tanulóknál formálódjon az azonosságtudat.
---	--

7. Cigány népismeret tanterv alapelvek 5-8. évfolyam

A hazai cigány nemzetiség számára a kultúra az identitás fenntartásának és megerősödésének alapvető feltétele. Megnőtt a nemzetiségi nevelést és oktatást végző intézmények szerepe a kultúra közvetítésében, az identitás tudatosításában. A nevelés és oktatás feladatai éppen ezért nem korlátozódhatnak csak az ismeretek átadására és a készségek fejlesztésére. Gyakorlati és sokrétűen felhasználható tudásra és a képességek fejlesztésére kell törekedni, amelyek egyben feltételei az értékeken alapuló cselekvésnek. Az önmeghatározás, az ítéletképeség, a tudomány és művészet iránti nyitottság és a mindenkori személyes adottságok és lehetőségek határain belüli teljesítmény elérése a cél. Ez a feltételrendszer nyit utat a felelősségteljes élet felé. Az élethosszig tartó tanulás jegyében a magyarországi nemzetiségek legfontosabb oktatáspolitikai célja egy olyan nevelési és oktatási kínálat fenntartása és fejlesztése, amely mindenki számára elérhető és átjárható. A szokások ápolása, a történelem és a jelen ismerete – mindezek az identitás nélkülözhetetlen részét képezik. Modern világunkban az emberi kapcsolatokon keresztül történő tanulás éppoly fontos, mint a tudás és az információ megszerzése, valamint cselekvési stratégiák kifejlesztése. A tantárgy sajátosságából – miszerint a család érték- és hagyománykövetítő szerepét és azok tiszteletét egyre inkább át kell vállalnia – adódnak a célok és feladatok is. A cigány nemzetiségi nevelést, oktatást vállaló iskolák tanulói először élményszerű helyzetekben találkoznak a legfontosabb hagyományokkal, az életmódbeli szokásokkal és a nemzetiség kultúrájával. Ezekre az élményekre építve cselekvés- és projektorientált oktatási formákban a fokozatosság elve alapján szereznek ismereteket a nemzetiség történeleméről, néprajzáról, nyelvéről, irodalmáról és a médiáról. A tanulók tájékozottak abban, hogy a hagyományörzés családon kívüli színterei különböző intézmények és szervezetek. A népismeret tantárgy tanulása a tanulók számára lehetővé teszi, hogy toleránsak és nyitottak legyenek a mássággal szemben, amely alkalmassá teszi őket más nemzetiségek és népek elfogadására. A heti egy tanítási óra tizenkét évfolyamon keresztül intenzív és alapos ismeretszerzést és képességfejlesztést tesz lehetővé. A kerettanterv a népismeretet önálló tantárgyként tervezte.

A népismeret tantárgy feladata - identitás- és értékközvetítés - hatással van a módszerek megválasztására. A nyitott oktatási formákban történő tanítás olyan ismeretszerzést biztosít, amely az élménytől a cselekvésen és megértésen át a tapasztalathoz vezet. Így fokozatosan kialakulnak a tanulóknál azok a kompetenciák, amelyek alkalmassá teszik őket önálló projektek lebonyolítására.

8. Cigány népismeret tanterv 5-6. évfolyam

E két évfolyamon kibővül, megnövekszik az ismeretanyag. A kognitív kompetenciák fejlesztésének előtérbe kerülése mellett továbbra is központi szerepet játszik a tapasztaláson alapuló ismeretszerzés. Interjúk készítése, beszélgetések lefolytatása, információk szelektálása, történelmi időkefejezések alkalmazása és a földrajzi tájékozódási képesség fejlesztése veszi kezdetét. Körvonalazódnak a népcsoportra jellemző ismérvek.

Témakör	Szociális kapcsolatok	Órakeret 13 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: – felismeri, hogy a cigány népcsoporthoz való tartozás többletet, kulturális színességet jelent. – megismeri a magyarországi cigány népcsoportokat, – elmélyíti tudását, ismereteit a hagyományos cigány életmód és a rokonság terén	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
A magyarországi cigány népcsoportok megismerése - tanári irányítással végzett gyűjtőmunka. Elődök, ősök felkutatása, családfa összeállítása. A család életmódja, szokásrendszere, időbeosztása. A családtagok iskolázottsága, munkája. A cigány konyha berendezése, régi használati eszközök. A cigány és magyar ételek összehasonlítása. Vendéglátás.		
Fogalmak	romungró (magyarcigány, kárpáti cigány), oláh cigány, beás, szinti, családfa, fa- és fémeszköz, cigánykenyér.	
Javasolt tevékenységek	családfa készítés, hagyományos életforma tárgyainak gyűjtése, egyszerű ételek közös elkészítése, szituációs játékok, stb.	

Témakör	Természeti és társadalmi környezet	Órakeret 13 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: – képes a térben és időben tájékozódni – megtapasztalja az azonosságtudat, hovatartozás, kötődés fontosságát – ismeri a cigányság hagyományos mesterségeit, megélhetési módjait – megismeri a hagyományos cigány lakókörnyezet jellemzőit	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Települések bemutatása személyes élmények, képek alapján. Az ott lakók élete. A család, a rokonság múltbéli mesterségei és jelenkori foglalkozásai, tevékenységei. Megélhetési módok. A lakókörnyezet meghatározó szerepe. Esetleges elhagyásának okai. Az őshaza elhagyása. Vándorlás, letelepedés. Élet a vándorutakon. Nyári és téli szálláshelyek. Valóságos vagy képzeletbeli utazás (fotók, képek) utáni élménybeszámoló olyan területekről, ahol cigányok élnek vagy éltek - megfigyelési szempontok alapján. A régi és mai „lakó”hagyományok összehasonlítása, a cigányságra jellemző jegyek felismerése.		
Fogalmak	településtípus, népesség, gazdaság, megélhetés, őshaza, vándorlás, letelepedés	
Javasolt tevékenységek	időszalag készítése, makett készítése, tájház látogatása, múzeumpedagógiai foglalkozások, fotógyűjtemény készítése, stb.	

Témakör	Múlt és jelen	Órakeret 15 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: – érdeklődik a családi gyökerek, a cigányság múltja iránt – megtapasztalja és megismeri a cigány közösségek normáit – megismeri a cigányság magyarországi megtelepedésének folyamatát – megismer történelmi és mai cigány példaképeket	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Történelmi személyek, mai közszereplők, hétköznapi cigány emberek bemutatása, jellemzése. Szerepük a cigány nemzetiségi tudat formálásában. A Glinda (Tükör) című Roma Gyermekek és Ifjúsági Magazin élettörténeteinek megismerése. A cigány közösségek életét meghatározó íratlan szabályok. A vajdák szerepe. Sajátos igazságszolgáltatási mód: a Romani Kris, a cigány törvény. Az idő kifejezésének bővítése: év, évtized, évszázad. Népcsoportok érkezése hazánk területére különböző történelmi korokban - feldolgozás irányított beszélgetésekkel. Magyarországi cigányok a feudalizmus korában. A tanultak (Zsigmond király László vajda és népe számára adományozott menlevelet) elhelyezése időszalagon a kiemelt időpontokhoz képest.		
Fogalmak	időszámítás, cigány törvény, vajda	
Javasolt tevékenységek	térkép készítése, időszalag készítése, szituációs játékok, történelmi dokumentumok értelmezése	

Témakör	Kulturális élet	Órakeret 17 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: – ismer és előad cigány meséket – megismeri a tájegységek cigány táncait, azok néhány alaplépését be tudja mutatni – felismeri a cigány népviseletek jellemzőit – megismer cigány képzőművészeket, alkotásaikat	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Mesemondási szokások, híres mesemondók és meseírók. A műalkotások megkülönböztetése műfaj, anyag, technika, kifejezőeszközök alapján. Cigány származású képzőművészek. Hazai és külföldi cigány népdalok, népzene. Tánc típusok: szóló (férfi, női), páros, botoló, cigánycsárdás (csingerálás). Tájegységek cigány táncai. A magyarországi cigány népviseletek jellemzői. Viseletelemzés: formák, színek, díszek jellegzetességei, a közlő funkció. A férfi és a női öltözkészítések tartozékai, régi és új stílusú viselet. Öltözködés – különböző korosztályok és nemek ruhadarabjai, jellemző motívumok (rózsa) és színek (Föld, víz, Nap színei). A magyar és a cigány szokások összehasonlítása. Még élő hiedelmek, babonák (születéstől a temetkezésig). A cigányok vallásossága. Egyházi ünnepek, szertartások, viselkedési módok. A nemzetiségi ünnepek sajátos jellemzői. Romani Design Stúdió. Azon módszerek tudatosítása a tanulóknak, amelyekkel lehetséges a		

cigány hagyományok átörökítése.	
Fogalmak	festészet, grafika, szobrászat, tárgykultúra, pergetés, tánc típus, hiedelem, babona, vallásosság, szertartás
Javasolt tevékenységek	műalkotások bemutatása, értelmezése, rajz, festmény készítése, múzeumpedagógiai foglalkozás, tánc tanulás, ruhatervezés

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók legyenek képesek elemi szinten térképen tájékozódni, történelmi időkefejezéseket alkalmazni, információkat gyűjteni, lényegét kiemelni, továbbá összefüggéseket keresni az életmód és a hagyományos cigány foglalkozások között. Tudják megkülönböztetni a magyar és a cigány szokásokat. Nevezzenek meg neves cigány származású író, költő, képzőművészt, zenészt.
---	---

9. Cigány népismeret tanterv 7-8. évfolyam

Ezek az évfolyamok az előző szakaszokhoz kapcsolódva – a változó és egyre összetettebb tudástartalmakkal összefüggésben – a már megalapozott kompetenciák fejlesztése, megerősítése, bővítése, finomítása, hatékonyságának, variabilitásának növelése a feladat.

A tantárgy fejleszti a véleményalkotások minőségét, a problémamegoldó gondolkodást. Segíti térben és időben a tájékozódási készséget. Erősíti a hovatartozás felismerését, az önazonosság vállalását.

Témakör	Szociális kapcsolatok - Személyes életvitel	Órakeret 12 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: – megismeri a magyarországi nemzetiségeket – megtapasztalja a békés egymás mellett élés fontosságát – feltérképezi saját és közössége értékrendjét, ezeket össze tudja hangolni – önálló kutatómunkát és prezentációt képes készíteni	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
Nemzetiségek – különös tekintettel a cigányságra - földrajzi elhelyezkedése, számossága, kultúrája, élete ma Európában, Magyarországon. Együttélés az anyaországbeliekkel. Az egymás mellett élés mintái, modelljei. Ennek elemzése az adott településen. A szabadidő eltöltésének módjai. Egészséges életmód (étkezés, mozgás, sportolás). Egyéni és közösségi (családi) értékrendek összehasonlítása. Továbbtanulási tervek. Jövőkép. Önálló gyűjtő- és kutatómunkával szerzett ismeretekből prezentáció készítése. A mindennapi együttműködés és felelősségvállalás mélyítése, illetve tudatosítása a tanulóban (család, iskola, baráti kör szintjén).		
Fogalmak	multikulturalizmus, minta, modell, életmód, szabadidő, pályaválasztás	
Javasolt tevékenységek	situációs játékok, drámapedagógiai foglalkozás, önálló gyűjtőmunka, látogatás és beszélgetés kisebbségi önkormányzatoknál	

Témakör	Természeti és társadalmi környezet	Órakeret 13 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: – képes tájékozódni a cigányság vándorlását bemutató térképen – képes tájékozódni időben – megismeri és megérti a letelepedés/letelepítés folyamatát, okait, következményeit – megismeri az európai cigányság nagyobb csoportjait, jellemzőit	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
A régi cigányházak jellemzői (építészeti anyag, alaprajz, berendezés). Szimbólumok. Szülő, tartózkodási, lakóhely azonossága vagy különbözősége, ennek okai. A cigány népvándorlás feltételezhető okai. Az útvonalak nyomon követése. Élet a vándorlás idején idegen országokban. A vándorlók és a többségi közösségek kapcsolata, menlevelek, vándorjelek. A vándorlás tárgyi emlékei, a mindennapi élethez használt eszközök. A vándorlás alatt folytatott gazdasági tevékenységek. Tájékozódás Eurázsia térképén. Telepítő tényezők. Cigányok Európában. Számosságuk. Kronológiai adatok rendezése: – a cigányok Európába érkezésük előtt – a cigányok megjelenése Európa országaiban, különös tekintettel a Balkán-félszigetre. Összefüggések keresése a cigányok történelme, földrajzi elhelyezkedése, nyelve között. A kognitív gondolkodás fejlesztése. Annak segítése, hogy fogalmazódjanak meg kérdések a tanulóknál, érezzenek késztetést a válaszkeresésre: miért vannak gazdag és szegény országok, települések, családok, egyének?		
Fogalmak	telepítő tényező, térképhasználat, vándorjel, menlevél,	
Javasolt tevékenységek	Adott település térképének elkészítése vázlatos bemutatással (a cigányok és más nemzetiségek által tömbszerűen lakott részek kiemelésével - meghatározott korszakban). Vándorlási térkép készítése, időszalag készítése, prezentáció készítése.	

Témakör	Múlt és jelen	Órakeret 16 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: – képes tájékozódni a történelmi időben – Ismeri és értelmezni tudja a múlt és a jelen cigányságot érintő folyamatait – megismeri az önkormányzatiság fogalmát, működését	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
A cigány történelem sajátosságai. Cigányok – a három részre szakadt országban – a felvilágosodás korában		

– a polgári Magyarországon. Törvényi szabályozás, rendelet a letelepítésről. A cigányság helye Európában és a világban. Fogadtatásuk, életük régen és ma. A jelenkor elvándorlási folyamatainak elemzése. Cigány szervezetek, cigányok a közéletben. A hazai cigányság politikai, jogi, kulturális érdekképviselői szervezetei, a nemzetiségi önkormányzatok szerepe (Országos Roma Önkormányzat), civil szervezetek élete. Betekintés a közszolgálati és kereskedelmi televíziók roma/cigány műsorainak felvételeibe. A kognitív gondolkodás fejlesztése. Annak segítése, hogy fogalmazódjanak meg kérdések a tanulóknál, érezzék késztetést a válaszkeresésre: miért nem viseltek háborút a cigányok?	
Fogalmak	Nemzetiség, cigányok történelme, törvény, rendelet, érdekképviselő, ki- és elvándorlás.
Javasolt tevékenységek	történelmi dokumentumok elemzése, látogatás és interjú kisebbségi önkormányzatnál, kulturális műsorok közös értelmezése, kisebbségi iskolaújság készítése

Témakör	Kulturális élet	Órakeret 17 óra
Tanulási eredmények	A tanuló: – ismeri cigány írók, költők, képzőművészek, zenészek munkásságát, fő műveit – megismeri kultúrák különbségeit és azonosságait	
Ismeretek/Fejlesztési feladatok		
A magyarországi cigány írók, költők - mint meghatározó személyiségek - életútja, munkássága, főbb művei (Choli Daróczi József, Bari Károly, Lakatos Menyhért, Orsós Jakab, Rostás-Farkas György, Szécsi Magda). A magyar és világirodalomban megjelenő cigánysorsok. A cigány balladák témái. A hit, a vallás szerepe. Hazai autodidakta (naiv) és professzionális (képzett) cigány képzőművészek (Orsós Teréz, Péli Tamás, Ráczné Kalányos Gyöngyi, Szentandrassy István). Cigányzene a történelmi Magyarországon (híres bandák, zenészek, életutak, életművek). A verbunkos. A zenélés mint életforma, mint megélhetési lehetőség. Nemzetközi sikerek régen és ma. Zenészdinasztiák. Kultúrák - azonosságok és különbségek a cigányság szokásaiban, hagyományaiban.		
Fogalmak	ballada, hit, műalkotás, naiv és képzett művész, kulturális különbség, cigányzene, primás, kontrás, dinasztia	
Javasolt tevékenységek	Neves cigányok születési és temetési helyének megkeresése a térképen (életrajzszakaszuk bejelölése az időszalagon). Egyéni és csoportos bemutatkozások, kiállítások, kulturális előadások, fellépések (iskolai és/vagy települési rendezvényen). A cigányság életében rejlő - jelen és a jövő kínálta - lehetőségek felismertetése, megláttatása a tanulókkal.	

A fejlesztés várt eredményei a két évfolyamos ciklus végén	A tanulók ismerjék a cigányság történelmének, vándorló életmódjának alaptételeit, a sokféle népcsoport színes életmódját, szokásait, neves képviselőit. Legyenek képesek objektív véleményt alkotni eseményekről, személyekről. Tudják értelmezni az olvasott forrásanyagokat. Tiszteljék az országban élő nemzetiségek kultúráját.
--	--